

"EDINOST"

Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob torkih, četrtek in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za en mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vso leto . . . 12.— . . . 18.—

Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

Pred pragom parlamenta.

Pred pragom parlamenta smo. Le še teden dni in odpró se zopet vrata, ki so bila letos zaprta nenavadno malo časa, vrata one velike sobane v dunajski parlamentarni palači, v koji se zbirajo zastopniki avstrijskih narodov, ki naj bi čuvali duševne in gmotne koristi — vseh! Besedi „naj bi“ smo podčrtali. Dragi čitatelji, ne bojte se, da bi Vas tu hoteli zopet dolgočasiti se staro tužno pesmijo, o propadanju naših parlamentarnih odnošajev, o razdrapanem življenju naše zbornice, provzročajočem, da tej zbornici nedostaje one samozvesti, s kojo parlamenti drugih držav uveljavljajo svojo voljo v svojih odnošajih do vlade, one samozvesti, ki postavlja vlade in jih tudi strmoglavlja. Dasi bi se temu predmetu dala zvabiti še marsikoj zanimiva stran, vendar si ne upamo razprejati ga nadalje, ker so toli pogosto govorili o tem in se bojimo torej, da postanemo našim čitateljem — dolgočasni.

Le to bodi povdarjeno na kratko, da je v naši zbornici mnogo prepira in malo pozitivnega dela, ker vlada le zavist — strankarska in osebna —, kjer bi moralo vladati plemenito tekmovalstvo. Zavist pa slabi, a po slabosti parlamenta je le naravno, da raste moč vlade.

Ko se bliža otvorjenje parlamenta, odvarja se zajedno doba kombinacij, ugibanj. Časniki ugiblajo vseprek, poslanci izjavljajo svoja menenja po shodih. Menenja so različnejša, kajti vsakdo sodi se svojega strankarskega stališča; tako imamo pred sabo pisano zmes — brez vrednosti; tako, da se res ne izplača, da bi beležili vse ono, kar je ugibal ta ali oni časnik, ali vso drobnost, ki jo je prodajal ta ali oni več ali manj gostobesedni poslanec.

In ako bi že hoteli z jedno samo veliko potezo označiti vso to zmes, videli bi čudo, da ima vsa ta zmes vendar nekaj sorodnega . . . vse je nekako pobarvano — opozicijskim duhom. Umirajoči — nemški liberalci preté z opozicijo, nemški nacionalci preté z opozicijo in nemški konservativci se tudi nočejo izjaviti za vladó; Čehi zatrijajo, da jim niti ne prihaja na misel, da bi ostavili tla opo-

zicije, dokler se temeljito ne premeni vladni sistem in dokler vlada ne dokaže z dejanji, da jo je resna volja rešiti „češko vprašanje“. A ravno te dni je jeden čeških poslancev označil dobo Badenijevo za centralistiško in germanizujočo. In mi Slovenci? Kaj naj rečemo mi? Kakor je žalostno in sramotno, tako resnično je, da mi ne moremo reči ničesar, ker v nas ga ni organa ali korporacije, ki bi imela pravico govoriti v imenu vsega naroda slovenskega. Nimamo takega društva in nimamo take skupine. Menenja posamičnikov pa so razcepljena. Oni živijo, ki so se dobro počutili tudi v oni mešani družbi, nazvani koalicijska, bi najbrže tudi za bodočnost najraje stopili za varno hrbitišče vlade; v imenu onih življenj pa, ki imajo veselje do borbe in ki ne hoté misliti na počitek pred zmago, je izrekel besedo dr. Laginja na občnem zboru „Edinosti“, ko je vspodbujal zborovalce, naj nikdar ne obupavajo, tudi če pride še slabše v bodočih šestih letih! Za razsodnega je jasno, da istrski prvak računa že sedaj z eventualnostjo, da bodo Jugoslovani tudi v bližnji in dogledni bodočnosti potisnjeni v opozicijo.

Različna so torej menenja posamičnikov, različna so stališča strank, različni so cilji posamičnih struj, vendar je res, kar smo rekli: glavna boja v tej raznobarveni zmesi je — opozicijska.

Ali nas pa morda ne vara ta sestava barv? Ali pa morda vendar ni tako, kakor se vidi očesu? Morda je jedro stvari drugače, nego pa nje vnanost? Tako je! Oko nas res vara, vsaj v kolikor se dostaje onih činiteljev, ki „delajo“ politiko v zbornici! Izvemši malo številce energičnih in bojovitih mož, sme grof Badeni mirno spati: nijeden ne prinese seboj onega opozicijskega kija, kojega je vihtel na shodih pred svojimi volilci. Kakor v poslednjem času, tako tudi v tej kratki dobi, ki še preostaja našemu umirajočemu parlamentu, ni se bati vladi resne, izdatne opozicije, to pa tem manje, ker ne pride na dnevni red ono vprašanje, koje jedino — ker usodno poseza v vitalne gospodarske koristi vse države — bi utegnili vzdramiti poslance na resen odpor. Strah pred volilci, usodna skrb za mandate bi utegnili primorati zastopnike

razsvitala blede obraz bolnikov in njegove soproge, ki je trudna zadremala pri bolnikovi postelji.

Tiho so se odprla vrata. Mlad človek se je pokazal na prag ter trenotek gledal zamišljeno in ginjeno bolnika in njegovo varuhinjo.

Poluglasno je zašepetal potem: „Mati!“

Kakor tiho je izgovoril to besedico, gospa Bogomila jo je slišala:

„Vinko, moj Vinko!“ in zletela je sinu naproti, da bi ga objela. —

Toda kakor prestrašen stresel se je po životu in stopil nekaj korakov nazaj.

Mati, misleča, da se je prestrašil, videvši očeta trpečega, hotela ga je pomiriti.

V tem se je zdrnil bolnik, odprl oči in se moklim pogledom ozrl po izbi. Ko je zagledal Vinka, skrčil se je njegov obraz kakor v strahu. Zasoplim glasom je zakričal:

„On je! Pomoč!“ in hotel je skočiti iz postelje. Toda padel je v znak nazaj, pene in kri silile so mu iz ust, zarohljal je parkrat, in ni dal več znaka življenja.

Bogomila je poskočila k postelji in objela moža, kakor da bi ga hotela varovati. Objela je mrtvo truplo.

narodov, da se postavijo po robu — ob obnovljenju pogodbe z Ogersko. Ker pa to vprašanje ne pride na dnevni red v tem zasedanju, je veliki del opozicijskega ropotanja le grom, kakorsnega prirejajo za gledališkimi kulisami.

Zato smo rekli, da bi se ni malo ne izplačalo, ako bi hoteli beležiti ugibanja časnikov in menenja raznih poslancev. Menenje naše je tako, da bode — kakor je dosedaj — tudi v bodoče vlada vodila parlament, dokler se poslednji ne razide za vedno.

Po takem je naravno, da je za nas zanimiveje, kar ugiblje odločujoča vlada, nego pa, kar ugibljejo onemogle stranke.

Zato smo zanimanjem čitali članek o situaciji, kojega je te dni napisal dunajski „Fremdenblatt“, kojega uredniki često pomakajo svoja peresa v tiutnik gospodov ministrov. V „Fremdenblattovem“ članku je zanimiva mnogokoj izjava.

Tu je že v odstavku o obnovljenju pogodbe z Ogersko nekaka nenavadna, rekli bi sveža sapa. V prvo povdarja, da so odnošaji v ogerskem parlamentu taki, da za sedaj ni misliti na parlamentarno razpravljanje o tem predmetu. S tem je potrjeno, kar smo rekli gori: obnovljenje pogodbe z Ogersko ne pride sedaj v parlament.

Še zanimiveja je precej odločna izjava v „Fremdenblatu“, s kojo noče oficijozno glasilo zavarovati našo polovico države pred morebitnim očitanjem, da smo mi krivi, da so ostala pogajanja brezvspešna. Oficijoznim glasilom je sicer že navada, da opisujejo bolj daleč na okrog, ali bistveno je isto, kar trdimo navadno v svojih izjavah mi, bolj — primitivni ljudje: da le madjarska nenasitnost je kriva, da ne more priti do sporazumljenja. In izrek „Fremdenblattov“ o „parlamentarnih odnošajih“ v ogeraki zbornici, provzročujočih, da ni misliti na parlamentarno razpravljanje o obnovljenju pogodbe, je po našem priprostem razumu tolmačiti tako, da je vladna večina v ogerski zbornici istotako nenasitna in neznosna, kakor opozicija; ali z drugimi besedami: vsi so jednaki, kadar jim je le do tega, da bi izžemali našo polo-

Velikim skokom kakor razdražen lev poskočil je Vinko skozi vrata, da bi ubežal, a tu prijele so ga močne pesti:

„Stoj! V imenu zakona zvežite ga!“

Bil je to redarstveni poverjenik z dvema stražama.

Ko so našli vstreljenega Henrika na cesti brez nikakega orožja, bilo je jasno, da se ni ubil sam, ampak da je ponesrečil po tuji roki.

Kmalu je zapazil redarstveni poverjenik, pozvan na lice nesreče, po kapljicah izgubljene krvi, da je prišel Henrik iz bližnje hiše. Sledili so tako po naznačeni poti in sled vodila je na stanovanje neke glediščne plesavke. Vstopil je redarstvenik ter našel plesavko v postelji, kjer je ležala v omotici.

Poslal je sobarico po zdravnika, ki jo je spravil slednjič k zavesti. Ko je zdravnik razložil, da ni več nevarnosti, stopil je redarstvenik k postelji, ter jo vprašal, je-li ve kaj o ponočnem umoru.

Plesavka se je zdrgnola v postelji, potem pa zaupila: „Sin je ubil očeta!“

(Zvršetek pride).

PODLISTEK.

Gospa Bogomila.

Spisal Bogorod.
(Dalje.)

Noben ni vedel. Našli so Henrika na cesti, kjer je ležal brez zavesten. Ker so vsi poznali nekdanjega imovitega trgovca, ponesli so ga domov.

Bled vsled zgubljene krvi ležal je v postelji; Bogomila je čula ob njegovej postelji, trpinčena vsakovrstnimi mislimi in slutnjami. Sklepala je vsakovrstne kombinacije, in poslušala pretrgane besede, ki jih je govoril bolnik v svojem bledenju. Slišala je, da je imenoval ime sinovo.

Pridružil se ji je strah za sina. Materina ljubezen je storila, da je skoro pozabila na bolnika. Mučila jo je negotovost, kje je Vinko, preljubljeni njen sin. Še ga ni doma, da bi jo tolažil in ji pomagal prenašati težko breme.

Da bi se i njemu ne zgodilo kaj! Če bi i njega prinesli na pol mrtvega domov! Strašne misli! —

Siva noč pokrila je svojim temnim plaščem trudno zemljo. V bolnikovi sobi brlela je lučica in

vico. Z oficijozne strani se z lepa ni tako odkrito pripoznalo to dejstvo, kakor to pot v „Fremdenblattu“. Zato smo zabeležili to.

Jako zanimive so tudi izjave oficijoznega lista — kakor se lepo izraža — „o uravnavi političke ostaline umirajočega parlamenta“.

Misliti moramo, da je oficijozus tudi za te izjave pomakal pero v tintnik kojega sekejskega načelnika ali ministerijalnega svetnika, ali drugo vprašanje je: koliko je iskrenosti in koliko je diplomacije v teh izjavah. Težko je ugibati torej, da-li so tu v rahlih konturah res načrtani naklepi grofa Badenija, ali pa je dobil oficijozus le nalog, da nekoliko „potrošta“ preplašene in prestrašene nemške liberalce.

„Fremdenblatt“ meni, da je že navadno tako, da se ljudje tresejo pred strahovi, kadar umira — parlament. Tak prazen strah da je govorica o „poljsko-klerikalno-češki večini“. Taka strašila more izzivati le slaba vest. Za pogajanja z Ogersko treba — tako nadaljuje list „Fremdenblatt“ — jednotne večine. Vlada bode morala torej zbrati okolo sebe vse tiste življe, ki ne goje — „ekstremnih“ želja. Nove struje — borbo za splošno volilno pravo — treba navesti v urejeno strugo. Vsaki stranki je na svobodo, da se „akomodira“ (prilagodi) temu cilju. V to pa ne more privoliti nobena vlada — tako nadaljuje oficijozna modrost — da bi bila navezana na muhavost posamičnih političnih ali narodnih skupin.

Tako „Fremdenblatt“. To treba pripoznati: vse je pisano lepo v navadnem oficijoznem žargonu, kajti ima na sebi znak popolne nejasnosti. A stvar postaja še bolj mistična po nadaljnji izjavi, da krik Nemcev: „Časi nemške državne stranke so minoli! Ako vlada treba državne stranke, naj si jo išče“ — ni ostal brez utisa na vlado in političke kroge, ki vendar previsoko spoštujejo zastavo državne stranke, da bi jo hoteli izročiti taki politički muhavosti.

Kaj nameruje torej vlada? Po prvo navedenih izjavah bilo bi soditi, da vlada hoče tolažiti Nemce: ne bojte se, brez vas ne storimo ničesar! Poslednja izjava pa zveni kakor grožnja: ako ne bode hoteli vi, skušali bomo z drugimi!

Kaj hoče vlada? Pač, v zaključku svojega članka nam nekaj namiguje „Fremdenblatt“. To pa je le potrditev onega, kar se sluti že nekaj časa sem: vlada hoče različne struje veleposestva združiti v jedno skupino, ki naj bi bila jedro bodoči večini, obsejajoči — tako zveni evangelje — vse „konservativne življe“, kojim ne treba, „da bi se udeleževali narodne pijanosti volilcev“. Taka skupina daje potrebna sosebno za to, ker bodo zastopniki nove kurije gotovo otvorili boj proti veljavni ustavi.

To je jedro oficijozne modrosti, toda recept je jako star: nova večina naj bi prezirala narodno idejo in naj bi prezirala težnje onih, ki se obupno bore za svoja politička prava — ona prava, koja jim vzkrāča dosedanji volilni red. —

Ali se grof Badeni res hoče poslužiti tega recepta? Ali si hoče res mašiti ušesa pred — potrebami sedanje dobe? Ali res meni, da bode mogel, opiraje se na privilegovane stanove, prezirati dejanske činitelje širokega javnega menenja? Vse ta uprašanja je vzbudil v nas članek v „Fremdenblattu“.

S temi vprašanji na ustnicah stojimo pred pragom parlamenta. Skoro ne moremo verjeti, da bi grof Badeni res bil tako kratkoviden, kakor mu podtika oficijozus, pomakajoči svoje pero v razne ministerijalne tintnike.

DOPISI.

Iz Trsta. (Izv. dop.) [Zopet besedo slovenskim starišem radi odgoje otrok]

Neko jasno jutro sem zapustil tesno mestno stanovanje ter hajd po južni železnici do postaje Nabrežinske. Tu sem izstopil ter nadaljeval peš svojo pot po glavni cesti. Po četrturi počasni hoji sem zagledal na desno lepo poslopje. Ustavil sem se in čital: „Scvola popolare“. To je „Lega“, ustanovljena za one Lahe, koji prebivajo v Nabrežini in v Križu. Ko bi bili tudi Slovenci tako marljivi in močni, sem si mislil, da bi zamogli usta-

novijati slovenske šole povsod, kjer prebivajo Slovenci med Lahi! V tem trenutku je prišel nekdo za menoj. Tukaj je laška šola? nagovoril sem prišedšega. Da, da, mi je odgovoril, to je „Lega“, prav brez potrebe so jo tu sezidali; kaj nam treba laških šol! Pa saj gotovo ne bote pošiljali svojih otrok v Lego, ker ta šola je samo za Italijane, sem mu odvrnil jaz. Ej, saj ne hodi vanjo mnogo Slovencev iz Križa, odgovoril mi je on, ter nadaljeval bolj na tihem: še ti bi ne hodili, pa nekateri so v kaki magistratovi službi ter se mislijo prikupiti s tem. Nekoji so ubogi, imajo dosti otrok; zato pošiljajo nekatere v našo šolo, druge pa v Legino, da jim tam dajo po zimi krožnik mineštre in pa obuvala, ali kak kos obleke. Koji zahaja zopet le za družbo sosedovemu, laškemu otroku. Se-ve da je takim starišem malo mari, naj gre otrok kamor hoče; dovolj jim je, da jim gredo izpod nog. Še bolj na tihem pa je še pristavil: nekoi pošiljajo tja notri svojega otroka, da bi se kaj več naučil, ker v naši šoli — tu je nekako mečkal — otroci se ne nauče mnogo. Kaj v Legi se več naučijo? vprašal sem ga jaz hitro. Nič se ne učijo tam, in nič se ne učijo tukaj — odrezal se je mož. Nasmehnivši se temu odgovoru, sem rekel: Tako je pa najboljšje, da ostanejo otroci doma. Če nimajo dela doma, naj le gredo v šolo, rekel je mož; vsaj ne jezijo matere. Potem je nadaljeval: naše šole pri Trstu so slabe; slabe, niso take, kakoršne bi morale biti. Pa vsaj pravijo vsi, da niso prav uravnane okoličanske šole, in tudi naša Križka ne. Nisem ga pustil dalje govoriti, kajti sprevidel sem koj, od kod izvira to. Na to sem mu rekel: „Ne mislite, da so v Križu, ali v okolici sploh slabe šole, ravno take so, kakor drugod, in pridni otroci skrbnih starišev se ravno toliko nauče tukaj, kakor drugod po Krasu. Le pridno jih pošiljajte v domačo šolo in videli bode, da otroci bodo znali! Saj prav pravite, gospod, rekel je on na to, res tudi pri nas se pridni prav dobro uče, česar jim je treba. Na to sva se ločila. A jaz sem si mislil sam pri sebi: tako je na svetu; z najboljšim namenom izražena misel škoduje mnogokrat ravno oni stvari, koje hočemo zboljšati. Ali nimamo tukaj očividni vzgled? Kolikokrat se javno povdarja, a z najboljšim namenom, da v tržaški okolici niso šole prav uravnane, a kdor ne ve razmer, ne razumi tega. Priprosto ljudstvo meni celó, da se v njih malo, ali nič ne poučuje in to škoduje stvari. Kaj ve ljudstvo, da učiteljstvo v tržaški okolici se mora strogo držati onih učnih načrtov, izdanih 10. 8. 1877 ter ponovljenih 10. 8. 1888 za vso primorsko deželo! Kaj ve ljudstvo, da vesten učitelj v tržaški okolici spolnjuje svoje dolžnosti, kakor vsaki drugi vesten učitelj na Primorskem! Kaj ve priprosto ljudstvo, da so tu šole slabo uravnane le zato, ker posebno v spodnji okolici ni toliko slovenskih razredov, kolikor bi jih bilo treba in vsled tega zapuščajo otroci prezgodaj domačo šolo ter hajd v mesto v italijansko ali v nemško!

Dragi stariši! Od vas je odvisna srečna ali nesrečna bodočnost vaših otrok. Poslušajte dober svet modrih pametnih ljudi! Imejte prvo in največjo skrb za svoje otroke. Upišete ter pošiljajte jih v domačo slovensko šolo do dvanajstega, da, celo do štirinajstega leta! Ne deklice ne dečki, naj ne bi zapuščale domače šole pred štirinajstim letom, izvzemši one dečke, koje daste v srednje šole. S tem največ pripomorete do dobre uravnave okoličanskih šol. Obrekovanja in opravljanja hudobnih in nevednih pa ne poslušajte! Naj govori o šoli in o učiteljstvu kdor hoče in kar hoče, slušajte ne nikogar! Vi veste, da ste Slovenci, in da ste potrebni pouka v domačem jeziku in zato pošiljajte svoje otroke v domačo slovensko šolo; tako storite svojo sveto dolžnost. V ptujem jeziku se ne more, pa se ne more otrok tako učiti kakor v domačem.

Vi Križani pa, ki imate tam „Lego“, glejte, da se ne pregrešite proti četrti božji zapovedi. Zapišite vsi Slovenci, brez izjeme, svoje otroke v domačo slovensko šolo! Pošiljajte jih skrbno, da ne zgube veselja do učenja. Verujte, če bodo otroci hodili šest let pridno in zaporedoma v domačo šolo ter če imajo le kaj talenta, nauče se kolikor predpisuje šolski zakon za Primorje. Kdor pa pošilja otroke v „Lego“ z namenom, da se bo otrok priučil italijanščini, temu bodi povedano, da slovenski otrok, koji hodi v „Lego“, ne bode prav znal nobenega jezika, pa tudi srce mu

bode zdivjano. Naj italijanski učitelj še tako lepo govori, slovenskemu otroku ne blaži srca, ker mu ne sega v srce ptuja govorica, koje ne razume prav. — A slovenski otrok, koji hodi pridno v domačo šolo, zna jedrnatno slovenski, a priuči se tudi italijanščini kolikor mu je treba. Mimo tega pa ni tako slabega učitelja, da ne bi opominjal otrok k dobremu. Domači jezik sega otroku v srce in s tem se otroku blaži srce. — Križani, ne motite se! Za vas je slovenska šola v Križu, a za Lahe naj bode „Lega“. Pohajkovelec.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 24. septembra 1896.

Dopolnilna volitev na Kranjskem. „Slovenec“ objavlja oklic, s kojim pozivlje volilce kmečkih občin sodnih okrajev Ljubljana, Vrhnika, Litija, Zatičina, Ribnica in Lašče, naj oddajo svoje glasove dru. Ivanu Šušteršiču. V tem oklicu pripoznano je oficijelno — v konservativni stranki navstalo navskrižje. Kar pripoveduje oklic o lastnostih dra. Šušteršiča, o tem naj sodijo volilci. Le mimo jedne trditve ne moremo kar tako in molče. Oklic pravi namreč, da je dr. Šušteršič „odločno narodnega mišljenja“. Oprostite, za to trditev ni podal dr. Šušteršič do sedaj še niti jednega samega dejanskega dokaza. Dejanskega, pravimo, ker beseda sama je — mrtva.

In ker smo že pri tem predmetu, omeniti nam je tudi notice v isti številki „Slovenca“, koja priporoča kandidaturo Šušteršičevo. V tej notice se odločno oporeka menenju, da odvetnik ne bi mogel biti dober zastopnik naroda.

Kako nam je vendar? Ali spimo, ali bdimo, ali sanjamo? Ali je res ali ni res, kar se je pripovedovalo par let sem o odvetnikih, ali se nam je le sanjalo o tisti ljuti borbi proti vsaki odvetniški kandidaturi? Ali ni bil boj proti „Narodovcem“ skoro identičen z borbo proti — odvetniškemu stanu? Čudno, čudno!

Vsikdar smo obsojali onega, ki hujska proti vzvišenemu stanu duhovskemu; a konservativna stranka se je uverila sedaj, kako nevarno je kar pavšalno obdolževati in obsojati tudi koji drugi stan. Danes ali jutri se maščuje to, ker nehoté zabredemo v navskrižje se svojimi lastnimi prejšnjimi trditvami.

Ali pa morda velja obramba le odvetniku Šušteršiču? Vso čast gospodu Šušteršiču, ali tega vendar ne moremo verjeti, da je še-le on otvoril v Slovincih vrsto — poštenih odvetnikov!

Deželnozborske volitve na Štajarskem. Včeraj so volile mestne skupine. Voljenih je: 9 nemških naprednjakov, 15 členov nemške ljudske stranke in 1 brez prave političke barve. — Vsega ukup je izvoljenih dosedaj 9 nemških naprednjakov, 16 pristašev nemške ljudske stranke, 8 Slovencev in 4 pristaši neodvisne nemške stranke. Poslanec Wellenhof (nemški nacionalce) naznanja, da je položil svoj državnozborski mandat, ker je propal pri včerajšnji volitvi v deželni zbor.

V skupini mest in trgov ni bil voljen noben Slovenec. Tega tudi pričakovali nismo ob sedanjih razmerah, ko vsa birokracija plava v struji nemško-liberalnih tradicij. Tako je n. pr. okrajni glavar v Celju glasoval za nemškega kandidata. Kakor je glasoval on, tako je glasovala ogromna večina uradnikov. Ali kar je hotela doseči naša stranka, je tudi dosegla: dokazala je, da si slovenstvo tudi po spodnještajarskih mestih pridobiva vedno več tal in da je le vprašanje časa: kedaj pride naš živelj tudi po mustnih skupinah do primerne veljave.

Naš kandidat Dragotin Hribar je dobil n. pr. v celjski mestni skupini 318 glasov, nemški kandidat pa 568. Po tem lahko sodimo, kako bi bilo razmerje, ako bi uradništvo ne volilo proti nam ali pa celo z nami! V Središču (ptujška skupina) je dobil naš kandidat Kočevar vseh 132 glasov.

Prezreti pa ne smemo tudi dejstva, da nemški konservativci nimajo prav nič tal v mestnih skupinah.

Deželnozborske volitve na Moravskem so razpisane in sicer za kmečke občine na dan 26. oktobra, za mesta na dan 30. oktobra, za veleposestvo na dan 4. novembra. Obe nemški stranki si sklenili kompromis. Seveda: na Moravskem jim gre zato, da se ohrani vnebovpijoča krivica, da nemška manjšina vlada nad češko večino, in za ohranitev take krivice so Nemci

vedno jedini med seboj. Ali za Moravsko se ne bojimo: tam je v dobrih rokah obramba pravice in boj za ustanovljenje normalnih odnošajev — v rokah zavednega naroda češkega!

Ruski car v Parizu. Car je torej konečno veljavno odobril program za vsprejem v Parizu. Car in carica ostaneta 5 dni v Parizu. Dne 7. oktobra položi car temeljni kamen velikemu mostu, ki se bode zval „most Aleksandra III.“ in ki bode glavni spomenik na svetovni razstavi le 1900. Na večer prihoda bode razsvetljava mesta, zadnji dan pa velika vojaška parada.

Kraljica Anglije je z včerajšnjim dnem prekoračila najdaljšo dobo vladanja dosedanjih vladarjev te države. Tem povodom je prejela mnogo čestitk. Med prvimi, ki so čestitali, sta bila car in carica.

Težavno položeno v Carjemgradu. Iz Carjegagrada pišejo: Človek bi si mislil, da se je prebivalstvo pomirilo povsem posled onega strašnega klanja. A temu nikakor ni tako. Teden mineva za tednom in Turki prirejajo novih napadov, a niti Armenci ne držijo križem rok. Karkoli je v Carjemgradu najogusnejšega, najkrutejšega in najprokletijega življa, vse se zbira na krvoločenje. Armence se predvideva novo klanje, gospodarji, ki imajo v službi kojega armenskega slugo, gledajo, da se ga znebijo, kajti bojé se, da se zaradi Armenca ne bi prelivala kri v obitelji. Turška policija lovi in zapira Armence pod pretvezo, da jih izseli iz Carjegagrada, v resnici pa da jih odveja v dežele, od koder se ne vrnejo nikdar več, ali pa jih trumoma utaplja v Marmarskem morju, kakor lanijskega leta! Turkom se ne stori ničesar zlega in to še bolj razgreva Armence, ki brzkone v kratkem zopet ustanejo in morda bode teklo več krvi nego do sedaj. A kaj naj tudi storé siromaki, ko jih od vseh strani gonijo na ulice kakor pse!... Nekaj dni sém prihajajo Turki iz vasij v mesto, kajti vabi jih pohlepnost za plenom. Vojska se šeta po mestu dan in noč, posebno pa po evropskem delu mesta. Le-to pa turškim junakom ne ugaja prav nič, da je tam tolike sile od nog do glave oboroženih vojakov tujih držav, ki čuvajo vsaka svoje konzulate. Tu se torej ne bode dalo pleniti...

Turško vprašanje in ruska politika. Neki dunajski list priobčuje neki pogovor svojega petrograjskega dopisnika z „merodavnim“ ruskim politikom. Ruski politik se je izjavil baje:

„Ni dvoma, da je po zadnjih dogodkih v Kreti, Makedoniji in v Carjemgradu postavljeno na dnevni red vztočno vprašanje. Angleška hoče, da se to vprašanje reši, to je, da se Turčija razdeli. Vsi dotični predlogi niso novi, ampak so bili stavljeni ponovno tekom časa. To ni nikaka skrivnost, da je formula o ohranjenju status quo na Vztoku le sredstvo za silo, ker Evropa ne vé, kako naj bi razdelila vzток. Zato so vsi predlogi za likvidacijo Turčije le prazne kombinacije. Naj že Angleška gre za tem, da vrže sultana, ali naj si se silo pribori pot skozi Dardanele, to sti istotako stvari, ki ne rešiti vztočnega vprašanja, niti ne pomoreti kristijanom osmanske države. Naj sedi na osmanskem prestolu Abdul Hamid ali kdo drugi, to je vsejedno za Evropo in turške kristijane; niti prememba zistema, niti prestolja ne more na jeden mah udušiti razdivjanih strasti mušelmanov in kristijanov. Kar se tiče nasilnega prehoda skozi Dardanele, pozablja se menda, da so Dardanele oborožene 814 Krupovimi topovi najtežjega kalibra. Poleg tega ni smeti pozabiti, da nasilni prehod jedne jedine vlasti bi značil vojno ne le proti Turčiji, ampak strašno, veliko, evropsko vojno. No, ne dogodi se ni jedno ni drugo, ampak ohrani se status quo na Vztoku. Rusija ne more in ne dopusti, da bi jedna in jedina vlast hotela samovoljno rešiti vztočno vprašanje, na kojem je interesirana vsa Evropa. Mi ne želimo likvidacije Turčije, ker nočemo vojne; ob enem pa ne moremo najti načina likvidacije, ki bi zadovoljil vsem interesom. Kakor mislijo na Dunaju, v Berlinu, v Parizu, tega se drže tudi ob Nevi. Vsakako treba nekaj storiti, da se obnovi red v Carjemgradu, ali to „nekaj“ ne bode likvidacija Turčije — status quo se mora obdržati.“

Nočemo si ubijati glave, da-li so te izjave ruskega politika res avtoritativne. Zanimive so vsejedno, ker odgovarjajo okolnostim in ker zvane toli odločno zoper spletkarjenja Angleške. Kaj neki, nego gola resnica je, da bi bil to začetek groz-

ne vseevropske vojne, ako bi jedna vlast hotela nasilno rešiti vztočno vprašanje?! Resnica je to, a uprav zato je sedanja, sebična, zavratna politika Anglije najdrznejše in najbrezvestnejše igranje z evropskim mirom, z blagostanjem držav in z življenjem na stotisoče ljudi. Gnusno je res hinavstvo, ki pod pretvezo, da hoče koristiti kristijanom, hoče ustrezati le svoji brezprimerni lakomnosti. Le blagoslovljati moramo ruske politike, ki so ob tem usodnem vprašanju umeli zbrati okolo sebe najmočnejše tri države — Nemčijo, Avstrijo in Francijo — v obrambo proti brezvestnosti Anglije.

Položaj v Turčiji. Iz Carjegagrada javljajo, da armenski revolucijski odbor besni proti armenskemu patrijarhu, kateri je raznimi sredstvi pritiskal na dotične Armence, ki so podpisali udanostno adreso sultanu. Razni vplivni členi patrijarhata so dobili pretilna pisma, v kojih se jim preti sé smrtjo, ker so v časopisih skušali opravičiti poslednje klanje Armencev.

Različne vesti.

Osebnosti. Škof msgr. Flapp se je odpeljal včeraj zjutraj ob 6. uri 30 min. parnikom v Poreč, knezoškof msgr. Missia pa se je ob 8. uri 20 min. po železnici vrnil v Ljubljano.

Duhovni jubilej. Danes, dne 24. je dopolnil premil. škof tržaško-koperski in naš vrhovni dušni pastir, msgr. Andrej Šterk štirideset let svojega mašnikovanja. Tem povodom je imel premil. škof pontifikalno mašo na oltarju žalostne Matere Božje.

Dal Vsegamogočni, da ljubljani vladika preživi telesno in duševno čil in svež svoje demantno mašnikovanje.

Inozemsko odlikovanje. Policijskemu ravnatelju tržaškemu, dvornemu svetovalcu Tschernku, podeljen je srbski red Takova III. razr.

Poroča. Gospodičina Marija Suban, hči znane rodbine pri sv. Ivanu, poročila se je z gosp. Antonom Škerljem v Trstu. Čestitamo.

Otroški vrtec na Greti. Še enkrat opozarjamo stariše na Greti, da se je že otvoril otroški vrt v nekdanji Krajcerjevi hiši na Greti. Osobito pa se obračamo do starišev v Barkovljah, naj i oni porabijo to priliko. To store tem laglje, ker se bode ubožnejšim otročičem dajalo tudi kosilo. Posebej se obračamo še do rodoljubov barkovljanskih, da bi oni s svojim nplvom prepričevali naše matere o potrebi, da se dobra vzgoja pričenja že v najnežnejši dobi otročičev.

Vrnitev z manévrov. Pešpolka št. 87 in 97 vrneta se jutri od velikih vojaških vaj. Nismo mogli doznati, o kateri uri dospeta polka v Trst, sodimo pa, da vsakakor še predpoludnem.

„Zmernost“ goriških Lahov. To je neka mistiška, tajnostna stvar. Nikjer je ne vidimo, le v laških in v dunajskih listih čitamo vedno o njej. Tudi grofu Badeniju so baje prezentirali to „zmernost“ ali mož — bodisi da je bil slabe volje ali pa je tako trmast — menda ni hotel verjeti v to čudo; menil je najbrže, da je to le optična prevara, prirejena po „čarovnikih“, Pajer in družba.

Tako smo čitali v včeraj došli nam „Neue Freie Presse“, da je Pajer uverjal grofa Badenija, da so goriški Lahi zmerni, a on (Badeni namreč) da je pristranski v prilog Slovincem. Italijani da so dokazali svojo „zmernost“ že s tem, da so privolili v imenovanje — grofa Frana Coroninija deželnim glavarjem.

Glejte, glejte, mi smo pa menili, da je ravno v dejstvu, da grof Fran Coronini zaporedno in nepretržno deželnoglavari na Goriškem, najbolj izražena ona prednost, ki jo uživa italijanska manjšina na škodo slovenski večini. Sedaj torej vemo še le, da so Italijani le vsled svoje posebne „zmernosti“ privolili, da je grof Fran Coronini deželni glavar in ne kdo drugi! Človek se res nikdar ne izuči. Kako vse drugače bi bilo na Goriškem, ako bi n. pr. glavaril — signor Carlo Venutti! To bi morale plesati — „carogne“!! In ti trmoglavci in nehvaležni Slovenci še nočejo pripoznati „zmernosti“ Italijanov, ki se zadovoljujejo z grofom Francem in se odrekajo signoru Carlu! Na srečo ostane budimpeštanska razstava odprta menda tja do novembra; še je torej čas, da pošljejo goriški Lahi svojo „zmernost“ — to čudo XIX. veka — v Budimpešto na ogled. To bi jim priporočili tembolj, ker smo uverjeni, da nikjer na svetu ne bi našli toliko zmislja za „zmernost“ goriške vrste, nego

uprav med — sorodnimi jim Madjari. Vse nemadjarke narodnosti pritrdé gotovo našemu nverjenju, da Madjari so približno istotako „zmerni“ v svojim postopanju zoper druge narodnosti kakor so — gospóda Pajer in Venutti! Torej, le v Budimpešto z goriško „zmernostjo“. Stavili bi, da prirede tam celó sijajen banket na čast — goriški „zmernosti“. Similis simili gaudet!

Ali kam smo zašli! Hoteli smo govoriti o goriških razmerah, pa naenkrat smo bili v Budimpešti! Sedaj pa le nazaj v goriški raj!

„Zmernost“ goriških Lahov se je torej tudi grofu Badeniju menda zdela premistična; videl je, da je na sredi votla, okolo kraja pa je nič ni; zato se sploh ni pečal z njo.

Pač pa je zahteval — tako pripoveduje vnovič „N. Fr. Presse“ — utemeljenih dokazov o pristranosti vlade Slovincem na korist. Dokazov! Čuden mož, ta grof Badeni! Od kje dokazov, če jih ni! Ker pa ni bilo dejstev, jeli so gospóda lag... sanjati smo hoteli reči. In potem so — sanjali o poslovenjevanju uradov in krivicah, ki se gode Italijanom o sestavljenju porotnih listin, v zemljiških knjigah, z dvojezičnimi napisi; potem so — sanjali o pritisku vlade na goriško občino radi slov. šole, o subvencijah tej šoli, dočim se odklanjajo slične prošnje Italijanov.

Tako — je sanjala gospóda; „zmernost“ goriških Lahov ima — kakor se vidi — dokaj orientalske fantazije; pa tudi potrebne drznosti jej ne manjka. Toda grof Badeni — kakor že rečeno — menda ni bil posebno dobre volje, ali pa mu ne dogajajo ljudje, ki le — sanjajo. Ko so mu tako lepo — sanjali, zapustila je grofa Badenija — poročevalec „N. Fr. Presse“ pripoveduje tako — mirnost in prišlo je iz njegovih ust besed, ki so se „jako čudne zdele“ honoracijorjem iz Furlanije.

Katere in kake besede so bite to? O tem molči poročevalec dunajskega lista. Čudne pa so bile... čudne. Furlanska gospóda niso vajeni „čudnih“ besed od strani vlade.

In potem, ko so — odsanjali pred grofom Badenijem, sanjati so jeli laška gospóda po vsem mestu. Svoje sanje so poslali v „N. Fr. Presse“, da je zvedel tudi širši svet, da vlada ovira gradnjo furlanskega tramvaja, pač pa da z vsa silo povspešuje vipavsko železnico. Kaj pravite, a?! Da ne bi vedeli, da so gospóda le sanjali, reči bi morali, da so — lagali. Le to je čudno: da se jim namreč ni sanjalo, kako je vlada njim že zgradila nepotrebno železnico červinjansko!! Da pa vlada mora slednjič misliti tudi na take železnice, ki bodo res koristile deželi in — državi v burnih časih: o tem seveda ne sanjajo gospóda. Goriški Lahi so seveda — „prezmerni“, da bi sanjali o takih stvareh.

Sicer pa trdé zlobni jeziki, da grof Badeni je sedaj manje uverjen o „zmernosti“ goriških Lahov, nego je bil poprej, dokler je še prisezal na informacije, došle mu baje od gori navedene klasične priče o „zmernosti“ goriških Lahov.

Čudno se bode morda zdelo temu ali onemu, da v tem tonu govorimo o takih resnih stvareh. Ali povejte nam, ljudje božji, kako naj govorimo resno o tolikem šarlatanstvu! Le radovedni smo, kako dolgo bode trajala še ta — komedija. Vsaj zdraveje nemško občinstvo bi moralo biti jedenkrat sito takega šarlatanstva. Čas bi bil res, da jedenkrat pade zavesa in da se pokaže na pozorišču novo dejanje.

Vabilo k besedi, katero priredé novomeški visokošolci v korist podpornima društvoma za slov. visokošolce na Dunaji in v Gradci v Novem mestu dne 26. septembra 1896., v prostorih „Narodnega doma“. Koncert s preprijaznim sodelovanjem gospic Z. Vaupotičeve in I. Vidičeve ter gospodov I. Hladnika in Vl. Ravniharja. 1. Grieg E.: „Peer-Gynt-sujita“, I. del; klavir četvero-ročno. 2. Mendelssohn F.: „Jesenska“; dvospev za sopran in alt s spremljavo klavirja. 3. Field L.: „Nokturna IX.“; za gosli in klavir. 4. Loewe dr. K.: „Arhibald Douglas“; balada za bariton in klavir. 5. Reinecke K.: „Trio, op. 159 št. 3“; za gosli, čelo, klavir. Igra s preprijaznim sodelovanjem gospic I. Poljančeve in I. Vidičeve ter g. E. Pajniča. „Moja zvezda“. Igra v jednem dejanji. Francoski spisal M. E. Scribe, posl. V. Mandelc. Začetek ob polu 8. uri zvečer. Vstopnina: sedeži 60 nč., vstopnica za stoječe 30 kr., za dijaki 20

Lastnik konsorcij lista „Edinost“. Izdavatelj in odgovorni urednik: **Fran Godnik**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.